

I. L.:

Sveti Vaclav,

vojvoda češke zemlje.

Ves češkoslovaški narod slavi letos velik spomin iz svoje zgodovine: tisočletnico smrti svetega Vaclava, patrona češke zemlje. Posebno češkoslovaška mladina je proslavila ta praznik zelo slovesno: vse praške šole so hitele na kraljevski grad Hradčane, da se poklonijo pred grobom sv. Vaclava in pred kraljevskimi znaki (t. j. pred svetovaclavsko krono, pred žezlom in zlatim jabolkom), ki so bili ob tej priliki razpostavljeni narodu na ogled, kajti sicer so zaklenjeni v posebni shrambi, do katere imajo ključe samo najvišji državni dostojanstveniki. Tudi z dežele so prihajale šole v Prago in ves dan se je pomikala dolga procesija mladine mimo kapele sv. Vaclava, kjer so se svetile z luči obžarjene kraljevske insignije, vse v zlatu in dragocenih kamenih, kot žive priče nekdanje češke slave. Pa tudi ves narod je prišel v Prago na božjo pot, da počasti spomin svojega deželnega patrona, saj je hotel vsak vsaj enkrat v življenju videti svetovaclavsko krono, ki se časti v vsaki češki narodni hiši kot prava narodna svetinja. Ob tej priliki je bila otvorjena na Hradčanih tudi najlepša praška cerkev, ki so jo gradili več ko 300 let. — Kdo je bil sveti Vaclav, ki se je tako globoko vtisnil v narodov spomin? Poglejmo malo v našo staroslovansko zgodovino.

Po Samovi smrti (l. 658.) je razpadla njegova država, ki je segala od čeških gor do našega jadranskega morja. Ob tem času je živel na Češkem knez K r o k, ki je imel tri hčere: K a z o, T e t o in L i b u š o. Kaza se je posebno zanimala za zdravilne rastline in je pomagala narodu proti raznim boleznim, Teta je poznala vse stare paganske molitve in je bila svečenica, Libuša pa je poznala vse zakone in narodne običaje in je pomagala očetu vladati. Po Krokovi smrti je zavladata modra Libuša, ki je imela svoj dvor na V i š e g r a d u in je ustanovila na bregu Vltave mesto Prago. Ker so se knezi in vojvode prepirali med seboj, je razrešila njih spor po zakonu in uredila državo tako, da so jo vsi priznali za vladarico. Ko se je Libuša hotela poročiti, je poslala svoje sle s konjem po deželi, češ da si bo tistega izbrala za moža, katerega ji bo odločila usoda. Konj se je ustavil pri njivi, na kateri je oral P ř e m y s l. Sli so se mu poklonili in mu sporočili Libušino željo. Tako je na Češkem zavladal rod Přemyslovcev. Kmalu na to sta prišla na Veliko Moravo sv. brata Ciril in Metod in tudi češki knez B o ř i v o j se je dal od sv. Metoda krstiti. Tako se je tudi na Češkem začelo slovansko bogoslužje. Toda ob tem času so tudi Nemci širili na Češkem krščanstvo in ker je bilo tudi še

mного paganov, so nastali novi spori med knezi, ki so hoteli vladati vsak v svoji pokrajini. To pa je bila velika nevarnost, kajti od ene strani so na češke dežele prežali Nemci, od druge strani pa so pretili Madžari. Ko je umrl velikomoravski knez Svetopolk (895. l.), so Madžari čim dalje bolj napadali slovanske pokrajine in l. 906. uničili velikomoravsko državo in z njo našo slovensko panonsko kneževino.

Ob tem času je vladal na Češkem knez Vratislav, ki je imel tri sinove: Vaclava, Boleslava, in Spitignjeva. Vaclava je vzgajala njegova babica Ljudmila, ki je podpirala slovansko bogoslužje in v narodnokrščanskem duhu vzgajala tudi svojega vnuka. Ko je l. 920. knez Vratislav umrl, je postal njegov naslednik Vaclav, ki mu je bilo tedaj šele 18 let. Ker še ni mogel sam opravljati vladarskih poslov, je vladala namesto njega Dragomira, njegova mati, ki je bila jako ponosna žena iz paganskega slovanskega rodu, zaradi česar je prišlo do spora med njo in babico Ljudmilo, ki je bila od zlobnih rok umorjena in je bila pozneje proglašena za svetnico. Dragomira je zapustila češko zemljo in odšla k svoji hčeri Pribislavi, ki je bila poročena s hrvatskim vojvodo. Mladi knez Vaclav je skušal pomiriti notranje razprtije, bil je dober, nežen, pobožen in človekoljuben, hotel je povzdigniti svoj narod, zato je zidal cerkve in ustanavljal šole, podpiral samostane in pomagal ubožcem; bil je pravi narodni vladar, poln svete vneme in darežljivosti, dobrote in pravičnosti. Začel je zidati tudi veliko cerkev sv. Vida v Pragi in si s tem postavil večni spomenik, kajti na tem mestu se zdaj dviga ona ponosna praška cerkev, ki so jo pozneje gradili 300 let. Ob tem času so Nemci uničevali sosedne polabske Slované in so vpadli tudi na Češko. Vaclav ni imel toliko vojske, da bi se bil mogel spustiti z njimi v boj, zato je skušal z mirom rešiti domovino. Moral je priznati oblast nemškemu škofu in slovansko bogoslužje je propadlo.

Vaclavova popustljivost ni bila po godu bratu Boleslavu in njegovim prijateljem, ki so zavidali Vaclavu vladarsko oblast. Zato so se zarotili proti njemu. Povabili so ga v Boleslavo in so ga napadli zjutraj, ko je šel v cerkev. Vaclav se je prijel za ročaj cerkvenih vrat in se tam zgrudil pod ranami zarotnikov. To se je zgodilo 28. septembra l. 929. Boleslav je obžaloval svoj greh in je dal Vaclavovo truplo prepeljati v Prago, kjer je bilo pokopano v novi cerkvi sv. Vida.

Ko je narod zvedel, kaj se je zgodilo, je zaplakal nad smrtjo blagega kneza in njegov spomin ni več zamrl med češkim narodom. Bil je proglašen za svetnika in patrona češke zemlje. V najhujših časih se je narod obračal k njemu za pomoč z besedami: »Sveti Vaclav, vojvoda zemlje češke, ne daj propasti nam in bodočim!«

Ta preprosta molitev je spremljala češki narod 1000 let — in ko je nastala svetovna vojna, so na dan sv. Vaclava češki vojaki v Rusiji ustanovili prvo češko legijonarsko četo.

Dan 28. september se je od nekdaj na Češkem slavil kot narodni praznik, posebno pa letos, ko je ves narod slavil tisočletnico smrti sv. Václava. Lobanjo svetnikovo so ovenčali z zlatim diademom in poleg njegove kapele se dviga danes v Prahi sredi kraljevskih gradov na Hradčanih cerkev, ki je ena najlepših in največjih umetniških zgradb te vrste v Evropi.

Tako je češkoslovaški narod dostojno proslavil tisočletnico svojega patrona in pred njegovim veličastnim spomenikom na Václavskem trgu, ki je največji v Prahi, prisegel v njegovem imenu zvestobo svoji narodni državi.

S. K.:

Afriški lovec pripoveduje . . .

e srečamo bivola — samotarja, je to pogosto prav neprijetna zadeva. Ti stari samotarji so navadno veliki zlobneži. Domačini — zamorci pravijo, da so te živali tako hudobne, da jih niti črede ne trpijo v svoji sredi in da napadajo vse, kar jim pride nasproti.

Lovec, ki je potoval po Afriki in je slučajno naletel na čredo podivjanih bivolov, pripoveduje, kako sramotno je moral bežati pred pobesnelimi zvermi. Zgodilo se je pa to takole:

»Bilo je v času deževne dobe. Neznosna, težka vročina je neusmiljeno žgala, kar je bilo pač še za afriške zadeve malo preveč. Solnce je pripekalo na razsušena tla, kakor da bi hotelo požgati in uničiti vse, kar ima življenje v sebi. Nad brezkončno ravanjo, ki je bila videti kot gladko jezero, kjer je rastla borna, sivorumena trava, je plaval modrikastobel dim, da se ni videlo v daljavo. Od najbližjih gričev sem opazil samo vijoličaste sence, ki so visele, tako se mi je zdelo, visoko na nebu kot bi bile odrezane od horizonta. In nebo! Bilo je kot žareče železo, kot žareče kovinsko morje. Jemalo je vid, da nisem mogel pogledati kvišku.

Pet zamorcev sem imel s seboj. Zvestega Sama, svojega slugo, malega Belija, ki je znal tako dobro kuhati, in še tri, ki so mi nosili prtljago. Da bi ušli žarkom pekočega solnca, smo se umaknili na rob gozda in napravili šotor pod prvimi drevesi, prav tam, kjer se je pričnala senca, kjer je bilo prijetno in hladno. Beli je sedel ob ognju, ki ga je napravil malo v stran, in nam je kuhal kavo. Ostali trije so brezбриžno sedeli okoli njega, tako leni in zaspani od vročine, da ne bi napravili niti koraka več.